

Pilegrim i Stavanger

Pilegrimens 7 nøkler

langsomhet

frihet

enkelhet

bekymringsløshet

stillhet

felleskap

åndelighet

Hftet er laget i forbindelse med en pilegrimsvandring i Stavanger
2. påskedag 2011. Vandringen starter ved Jernaldergården på Ullandhaug
og målet er Stavanger Domkirke.

Stavanger april 2011

Torbjørn Hestnes og Margun Pettersen

Innhold

Innledning	4
<i>Det urolige hjerte</i>	4
<i>Pilegrimer i Bibelen</i>	5
<i>Pilegrimer i middelalderen</i>	6
<i>Pilegrimsmål i middelalderen</i>	6
<i>Olavsleden og Nidaros</i>	6
<i>Korset etter Erling Skjalgsson</i>	7
<i>Domkirken og røttene fra vest</i>	7
<i>Olavsklosteret i Stavanger</i>	8
<i>Reformasjonen</i>	8
<i>Tjodveiene og pilegrimsledene inn til Stavanger</i>	9
Pilegrimsvandring med meditasjoner	10
Ved vandringens start	10
Ved kirken	12
Ved campingplassen	14
<i>Teltet</i>	14
Ved vannet	15
<i>Vannet</i>	15
Ved veien	16
<i>Merkesteinen</i>	16
Ved veien	17
<i>Blomstene</i>	17
Ved veien	18
<i>Kunsten</i>	18
Ved rasteplassen	19
Ved gravlunden	20
Med målet i sikte	22
<i>Feginsbrekka</i>	22
Ved havet	23
<i>Vågen</i>	23
<i>Havet</i>	23
Ved målet	25
Vandreruten	26

Innledning

En pilegrim er en person som forbereder eller foretar en reise av åndelige årsaker. *Pilegrim* kommer av det latinske ordet *peregrinus*, som betyr *fremmed* eller *utenlandsk*. Pilegrimsreise er kjent fra flere religioner og bruken av begrepet er blitt utvidet slik at en som reiser til et bestemt sted som er svært viktig for han kan bli kalt pilegrim, selv om det ikke er bevisst religiøst motiv for reisen. Pilegrimen søker gjerne åndelig renselse eller å komme nærmere

det guddommelige, men det finnes også mange andre grunner til å reise.

I middelalderen fikk det også betydningen en *person som vandrer fra sted til sted*. (Wikipedia)

I vårt land stoppet pilegrimsvandringene opp etter reformasjonen, men nå trækkes gamle pilegrimsleder opp igjen. Mest synlig er det langs veien til Santiago de Compostela i Spania, men også andre leder og ruter som den til Nidaros her til lands merkes på ny og tas i bruk. Det samme skjer i hele Europa; gamle pilegrimsleder gjenåpnes og nye trekkes opp.

Svaret på hvorfor det skjer er noe gåtefullt. Det har vokst fram nedenfra, ikke etter beslutninger og initiativ fra komiteer og råd.

Det handler for mange om en søken etter røtter og identitet. For noen om oppbrudd fra materialisme og selvopptatthet og en søken etter andre verdier: søken etter felleskap med Gud, med hverandre og skaperverket. (Biskop Finn Wagle i *Pilegrimshåndboka*.)

Det urolige hjerte

Pilegrimsvandring handler om en ytre og en indre vandring.

En konkret vandring mot et mål og samtidig en indre vandring i sjelens landskap. Reisen er et av de mest brukte bilder på livet og historien.

*Men også i vårt eget hjerte er der hav å seile,
der er skoger å gjennomstreife og ødemarker å gå seg vill i,
og der er veier som føre til vertshus eller gudshus.*

Cleng Person i Alfred Hauges "Hundevakt"

*Men ennå lever drømmen om et fjernt og hellig sted
langt bakom svarte berg og svidde sletter,
der hjertet kan få visdom og sjel kan finne fred
og lønn for våre hvileløse netter
Når dages det i dalen, det tindrer over tind.
Det går en pilegrimssti gjennom hvert menneskesinn,
og stien må vi gå alene.*

Erik Bye

Den svenske pilegrimspresten Hans-Erik Lindström sier at stikkord som kan beskrive dagens pilegrimsvandringer er lengselen etter frihet, enkelhet, langsomhet, stillhet, bekymringsløshet, fellesskap og åndelighet.

I tradisjonell kristen forstand er det å være pilegrim noe mer enn å være turist. Augustin formulerte at mennesket var skapt til å tro på og tilhøre Gud. *Du har skapt oss til deg.*

Han fremhevet at mennesket har et urolig hjerte som leter etter veien hjem. Det er en uro som driver oss videre i livet og lokker oss ut på vandring.

Pilegrimer i Bibelen

Bibelen har mange fortellinger om pilegrimer.

Enok vandret med Herren leser vi i 1 Mosebok. Det er her antagelig tenkt på en åndelig, indre vandring.

Abraham brøt opp fra en trygg tilværelse og vandret i troen på Guds løfter mot et mål som han ikke kjente.

Moses ledet folket ut fra Egypt og la ut på pilegrimsvandringen i ørkenen mot et mål som både var kjent og samme tid ukjent. Profetene var på mange måter pilegrimer, de var ofte på vandring og de søkte ensomheten.

I Det nye testamente møter vi de første pilegrimer i de vise menn fra øst. Jesus dro med sine foreldre på pilegrimsvandring til Jerusalem som 12 åring. Mye av tiden disiplene var sammen med Jesus, var de på vandring. Mens de var underveis underviste han og gav dem veiledning.

Den kanskje vakreste fortellingen er om de to disiplene som var på vei fra Jerusalem til Emmaus i Luk 24,13-35. På vei hjem fra Jerusalem etter en påske som de opplevde som et stort nederlag, kommer det en ukjent mann og går sammen med dem. De samtaler med han om troen som forsvant og håpet som brast. De inviterer han inn til seg og så gjenkjenner de den fremmede som Mesteren selv når de spiser kveldsmat og han bryter brødet.

Og så forsvinner han i samme øyeblikk. Denne teksten er pretekst 2. påskedag i Den norske kirke.

Pilegrimer i middelalderen

I middelalderen mener noen at mellom 20 og 50 % av Europas voksne befolkning i perioder dro på pilegrimsferd. De kunne ses på de ytre kjennetegn som var kappen, staven, hatten og vesken. Motivene for reisene var å søke helbredelse, bot og tilgivelse, og hjelp for seg selv og andre.

Pilegrimsmål i middelalderen

Utenom de store pilegrimsmålene som Jerusalem, Roma og Santiago de Compostela og Nidaros, ble enhver kirke med relikvier et pilegrimsmål. Ved begynnelsen av 1100 tallet oppsøkte stadig flere pilegrimer de fysiske levningene etter helgener med et ønske om å få helbredelse, hellighet og kraft.

Det kan være vanskelig å skille pilegrimsvandring fra helgenkult og valfarter.

Olavsleden og Nidaros

Olav Haraldsson ble drept under slaget på Stiklestad 29. juli 1030 og ble erklært som helgen og martyr i 1031. Det begynte straks å komme store folkemengder som søkte til Olav den Helliges skrin.

De kom ikke bare fra Norge, men også fra Sverige og De britiske øyer og etter hvert også fra kontinentet. Etter hvert ble Nidaros det fjerde viktigste pilegrimsmål i Europa. Et nettverk av stier og veier vokste fram. Men biskop Adam av Bremen skriver i 1075 at kystveien var den mest brukte:

Nordmennesenes viktigste by er Trondheim. Den er nå prydet med kirker og besøkes av mange mennesker. Der ligger den høysalige konge og martyr Olavs legeme. Ved hans grav virker Herren den dag i dag de største helbredelsesunder. Og folk som tror de kan hjelpes gjennom den hellige manns fortjenestefulle gjerninger, strømmer dit langveisfra. Hvis man seiler fra Ålborg eller Vendsyssel i Danmark, kommer man i løpet av en dag over til Viken, som er en by i Norge,. Derfra holder man til venstre og seiler langs Norges kyst, og på den femte dagen når man frem til byen Trondheim. Man kan også ta en annen vei, som fører fra danskenes Skåne over land til Trondheim. Men denne veien over fjellene tar lengre tid og ettersom den er farefull, unngås den av reisende.

Det åpne havstykket fra Lista til Stavanger var farlig og usikkert. Mange antas å ha gått til fots dette stykket. Kanskje steinkorsene på Jæren, som korset på Tinghaug i Klepp, kan settes i forbindelse med pilegrimsreiser i tidlig middelalder.

Korset etter Erling Skjalgsson

Dette korset som opprinnelig stod ved Breiavatnet, kan ha stått der pilegrimene igjen gikk over i båt etter å ha gått over Jæren. Stavanger og Vågen var slik et viktig ”veiskille” langs kystveien, og Domkirken kan ha blitt bygget på et sted som var viktig for pilegrimene.

Olavskulten synes å ha hatt en sen start i Rogaland og det kan ha med Erling Skjalgssons sterke posisjon å gjøre. Erling Skjalgsson var en av Olavs motstandere. På steinkorset som i dag står i Stavanger Museum, står det:

Alfgeir prest reiste denne steinen etter Erling, sin herre, som ensom ble sveket av aren, da han sloss med Olav.

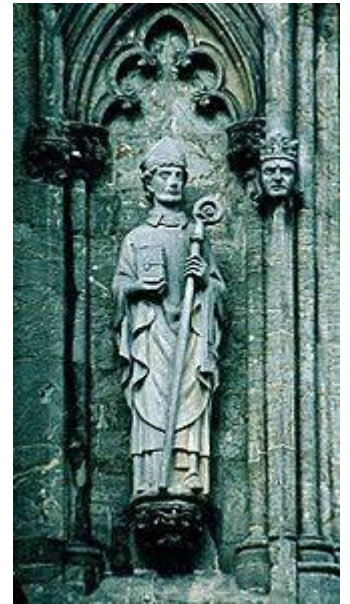
Erling ble drept i Boknasundet i 1028 under et slag mot Olav den Hellige og drapet var med på å utløse slaget på Stiklestad i 1030 der Olav falt. Erling hadde egentlig fått ”grid” (nåde, vern, amnesti, personlig sikkerhet og fred) av Olav den Hellige, men Aslak Fitjarskalle som var i hæren til Olav, hogg øksen i hodet på Erling slik at han døde. Den opprinnelige plassering av korset var neppe tilfeldig. Det stod på et sted der folk kom inn til byen.

Domkirken og røttene fra vest

Fra Rogaland og vestlandskysten var veien kort til De britiske øyer hvor kristendommen kom fra til vestlandet. Fra Jæren til Møre har vi over 60 reiste steinkors som vitner om dette. Det er engelske og keltiske steinkors som er helt klare i sin form, men de fleste er mer grovhogde og minner mest om latinsk korsform.

Domkirken i Stavanger ble ikke vigslet til Olav, men til den engelske St. Svithun fra Winchester. Kirken ble i begynnelsen bare kalt Svithunkirken.

Domkirken var nok et eget pilegrimsmål for landsdelen, og mange søkte kirken og dens relikvier som bl.a. annet omfattet et av St. Svithuns armben. St.Svithun er en av de fire helgenskulpturene på kirkens østvegg, som er laget av billedhugger Stinius Fredriksen i 1962.

Olavsklosteret i Stavanger

Men Stavanger fikk tidlig et Olavskloster som lå i Olavskleivå. Beliggenheten er noe usikker, men kanskje lå det ved vestenden av nåværende Haakon VII's gate.

Noen mener det var et Augustinerkloster, andre et Benediktiner kloster. Det regnes som det første i sitt slag her i landet, til tross for at grunnleggingsåret ikke er kjent. Vi vet at klosteret eksisterte i 1160 og at det nevnes siste gang i 1236. Det kan da ha bli flyttet til Utstein i tidsrommet 1263-80, da kong Magnus Lagabøter opprettet klosteret der. Kirken var i bruk gjennom hele middel-alderen, men i 1577 ble det gitt tillatelse til å bruke den som steinbrudd.

Reformasjonen

Etter hver kom elementet av straff til å dominere og overskygge soningsmotivet ved pilegrimsvandringene. I senmiddelalderen kunne en for eksempel kjøpe seg fri fra en pålagt botsferd etter faste takster – avlat. Det var mye klage på utskeielser på herbergene og vold og overfall langs ledene. Luther mente at all pilegrimsferd burde stoppes. Det var misbruket som ble forkastet, ikke selve ideen. Men der reformasjonen slo igjennom forsvant stort sett pilegrims-vandringene. En kongelig forordning forbød dem, og i Nidaros ble Olavs skrin fjernet i 1537. Andre pilegrimsmål fikk leve i fred og ble oppsøkt til langt frem på 1800 tallet, som krusifikset i Røldal, dit det var valfart helt frem til 1835.

Etter reformasjonen ble pilegrimsmotivet inderliggjort og åndelig-gjort som i John Bunyan's "Pilgrims vandring." Boken uttrykker en sterk lengsel etter himmelen, men selve vandringen er knapt til stede.

Når også den ytre vandringen i dag er kommet tilbake, er det et uttrykk for et ønske om å forene kropp og sjel.

Tjodveiene og pilegrimsledene inn til Stavanger

Pilegrimsleden over Jæren og inn til Stavanger fulgte allfarveiene, de såkalte tjodveiene/folkeveiene (*tjod betyr folk*).

Fra Sola gikk tjodveien over Ullandhaug, ned dagens Ullandhaugvei, langs østsiden av Mosvannet, Torbjørn Hornklovsgate, Peder Klows gate, ned Lagårdskleiva (nær dagens Politihus) og fulgte så Lagårdsveien og Kongsgaten for å ta opp Stiftelsesbakken til Bergelandsgaten og videre nordover inn til Domkirken og byen via Hetlandsgaten.

Fra Madla gikk den langs Eiganesveien og ned Olavskleiva til Domkirken, byen og vågen, og fra Stokka langs Stokkaveien til byen via Løkkeveien og Tidegeilen.

Fra Randaberg fulgte den dagens Randabergvei, Tanke Svilandsgate, Rosenbergsgaten og deretter Øvre Strandgate.

Fra Sandnes er en ikke helt sikker på hvor tjodveien gikk til Stavanger. Men sannsynligvis fulgte den noenlunde samme traseen som den såkalte kongeveien som ble etablert på 1600-tallet. Den gikk via Hinna, over dagens "Vannassen" og Åsen, forbi UiS og på østsiden av Våland inn Muségaten til Stavanger.

Pilegrimsvandring med meditasjoner

Ved vandringens start

Å være pilegrim er å være underveis mot et mål. Det er ikke en flukt bort fra seg selv eller livet, men en vandring med Gud for å våge å være i livet. Vandringen minner oss om at å leve er å vandre med Gud, - av, i, ved og til Ham.

Ved starten av vår vandring vil vi gå tilbake til den kristne pilegrimsvandringens eldste røtter.

Salme 121 i Bibelen er en pilegrimsalme som man bad ved oppbruddet hjemmefra i det man la i vei på reisen til tempelet i Jerusalem.

Det er godt mulig at Jesus bad denne salmen sammen med Josef og Maria da han som 12 åring dro til Jerusalem. (Lukas 2,41-51)

Meditasjon:

Salme 121

Herren er din vokter

En sang ved festreisene.

Jeg løfter mine øyne opp mot fjellene:

Hvor skal min hjelp komme fra?

Min hjelp kommer fra Herren,

han som skapte himmel og jord.

Han lar ikke din fot bli ustø,

din vokter blunder ikke.

Nei, han blunder ikke og sover ikke,

Israels vokter.

Herren er din vokter,

Herren er din skygge,

han er ved din høyre hånd.

Solen skal ikke stikke deg om dagen

og månen ikke skade deg om natten.

Herren skal bevare deg fra alt ondt

og verne om ditt liv.

Herren skal bevare din utgang og

din inngang fra nå og til evig tid.

Salme:

NoS 319

*Min hyrding er vår Herre Gud, og inkje meir eg treng.
Han gjev meg kraft og leier trygt til kvild på grøne eng.*

*På rette stigar leier han til ære for sitt namn.
I mørke dalen er eg trygg, mi borg er Herrens famn.*

*For du er med meg kvar ei stund, om dagsens ljøs døyr av.
Du gjev meg mot, og trøyst eg har: din eigen kjepp og stav.*

*For fiend-auga dukar du ditt rike bord for meg.
Med salva hovud får eg ta mitt fylte staup frå deg.*

*Du gjev med miskunn all min dag, alt godt med handa di.
Og eg får bu i Herrens hus i all mi levetid.*

Salme 23/ Arve Brunvoll

Velsignelse ved reisens start:

*Må din vei komme deg i møte.
Vinden alltid være bak din rygg.
Solens lys leke på ditt kinn.
Regnet falle vennlig mot din jord.
Og må Guds gode hånd verne deg
til vi møtes igjen!*

(gammel keltisk velsignelse)

Ved kirken

Tjensvoll kirke, første byggetrinn, ble vigslet Kristi himmelfartsdag, 4. mai 1978, av biskop Sigurd Lunde. Andre byggetrinn var ferdig i 2003. Per Faltinsen var arkitekt for første byggetrinn og den nye delen er tegnet av hans datter Inger-Lise Faltinsen. Altertavle fra 2003 laget av Tor Lindrupsen. Altertavlen fungerer også som meditasjonsrom. De to kirkeklokkene bærer inskripsjonen ”Jeg er verdens lys” og ”Dere skal få kraft.”

Vi har vandret gjennom byggefelt der mennesker bor og lever sine liv med alt det innebærer av opplevelser og utfordringer, gleder og sorger. Midt i boligområdet ligger kirken. Den vil formidle Guds nærvær på jorden og være et åpent sted for mennesker i alle livssituasjoner. Kirken minner oss om evigheten og gir et stort perspektiv på livsvandringen. Pilegrimer søker kirker og helligsteder underveis.

Meditasjon:

NoS 693

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, står et bygg som et tegn på vår tro.
Lyset og mørket, himmel og jord, møtes her i en levende bro.*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, reiser tårnet seg opp som en mast.
Skipet og teltet, folk underveis. Vi har funnet en plass for vår rast,*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, finnes vern for en utmattet sjel.
Muren og tårnet, her er en borg og en levende kraft som gjør hel.*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor kimer klokken i alvor og fest
Kristus er sentrum korset et tre det gir ly til hver søkende gjest*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, er et rom for vår lovsang og bønn.
Gud er vår skaper. Vi er hans folk, vi blir frigjort ved Kristus, Guds Sønn.*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, går en vei som er rettet mot øst.
Oppbruddet kommer, stunden er nær da vi selv skal høre Guds røst.*

*Midt i vår verden, her hvor vi bor, kommer Kristus som morgens gry.
Vi er hans kirke, vi er et bygg som han reiser på ny og på ny.*

Arne Sæther

Salme:

NoS 529, v 4

*Du har blant oss din kirke
grunnfestet, Herre kjær.*

*Alt godt du ville virke
i menigheten her.*

*La her oss i ditt hus
i troskap mot deg vandre
og følge Ordets lys.*

Petter Dass

Ved campingplassen

Mosvangen camping ble startet i 1960.

Teltet

Sommerhalvåret finner du her alt fra enkle telt til moderne bobiler. Den tradisjonelle campingturist reiser enkelt, som pilegrimen.

Abraham levde i telt, kalt av Gud til oppbrudd fra en trygg tilværelse og dro ut på vandring. Han sa om seg selv at han var en fremmed og utlending på jorden. 1 Mos 23,4. Israelsfolket bodde i telt under vandringen i ørkenen i 40 år på vei til det lovede land.

Teltet er symbol på en enkel livsstil og mobilitet. Det gir rom for få eiendeler, det er lett og flyttbart. Det kan også ses på som symbol på tabernakelet som Israels folk hadde med seg da de vandret i ørkenen. Et symbol på det hellige som altså kan være enkelt.

”Å leve med løse teltplugger” er et utsagn som mange bruker om det å ikke bli bundet av materialisme, eiendom, penger og statusjag. Etter første etappe på pilegrimsruten fra St. Jean Pied de Port til Santiago de Compostela, er det i et herberge en egen krok der folk legger fra seg alt det de trodde de trengte og ikke kunne unnvære på vandringen, men som ble for tungt å bære. Det var ikke egnet til et liv på vandring og med løse teltplugger.

Meditasjon:

2 Kor 5, 1

For vi vet at om vårt jordiske hus, vårt telt, rives ned, så har vi i himmelen en bygning som er av Gud, et evig hus, som ikke er gjort av hender.

Det kan tolkes og har blitt tolket som om det jordiske liv med alt det innebærer ikke har egenverdi. Men det strider i mot en kristen skapelsesteologi.

Ved vannet

Mosvannet er Stavangers tredje største innsjø etter Store Stokkavann og Hålandsvannet. Det er bare 3,2 meter på det dypeste.

Mosvannet var drikkevannskilde for Stavanger fra 1865 til 1930 og da ble også avløpet til Hillevågsbekken stengt for å øke vannstanden. Det er registrert 140 ulike fuglearter ved vannet og over 50 hekker eller har hekket her.

Vannet

Mosvannet var en gang drikkevannskilde for Stavanger.

Menneskene har til alle tider tørstet og lengtet etter levende vann. De mange kildene langs pilegrimsveiene forteller noe om en slik tørst. Også etter det levende vann.

Meditasjon:

Salme 42,2-3a

*Likesom hjorten stunder etter bekker
med levende vann,
slik stunder også min sjel etter deg,
min Gud.*

Salme 23,2

*Han lar meg ligge i grønne enger,
han fører meg til vann
der jeg kan finne hvile.*

Mosvannet er i dag forurenset og ikke egnet som drikkevann. Det minner oss om vårt felles ansvar for å ta vare på naturen og ikke minst vannet. Uten vann intet liv.

Ved veien

Merkesteinen

Mange steder langs pilegrimsveiene er det merkesteiner eller små varder. Pilegrimene kastet ofte en egen stein på varden eller påkastrøysa. En tolkning er at en med det ønsker hell og lykke på reisen. En annen betydning er at en er med å vedlikeholde varden og at en slik er med på å være veivisere for andre. En annen symbolsk mening er at en kan kaste bort eller legge fra seg byrdene i livet. De legges vekk underveis og overgis til Han som er Veien. Da er det mulig å gå videre og gå lettere videre.

Meditasjon:

Johannes 14,5-6

*Tomas sier til ham; Herre, vi vet ikke hvor du går hen. Hvordan kan vi da vite veien?
Jesus sier: Jeg er veien, sannheten og livet. Ingen kommer til faderen uten ved meg.”*

Joh 1,29

Johannes døperen sier om Jesus: ”Se der Guds lam som bærer verdens synd.”

1. Peter 5,7

Kast alle bekymringer på ham, for han har omsorg for dere.

Bønn:

Herre Gud, himmelske Far. Vi takker for at du er livsveien for oss, og for at du viser oss veien og retningen å gå. Vi takker for at du bærer våre byrder, ja, at du vil bære oss gjennom livet, helt fram til deg.

Herre, velsign og bevar oss. Herre, la ditt ansikt lyse over oss, og gi oss din fred. Amen.

Salme:

NoS 312

Lær meg å kjenne dine veie og gå den trøstige skritt for skritt!

Jeg vet at hva jeg fikk i eie, er borget godt og alt er ditt.

Men vil din sterke hånd meg lede, jeg aldri feil på målet ser,

og for hvert håp som dør her nede, får jeg et håp i himlen mer.

Jakob Paulli

Ved veien

Blomstene

På flere steder under vandringen kan vi glede oss over blomster, trær og andre vekster.

Jesus bruker blomstene som bilde når han oppfordrer oss til ikke å bekymre oss.

Meditasjon:

Matteus 6, 25-31

Derfor sier jeg dere:

Vær ikke bekymret for mat og drikke som dere må ha for å leve, og heller ikke for klærne som kroppen trenger. Er ikke livet mer enn maten og kroppen mer enn klærne? Se på fuglene under himmelen!

De sår ikke, de høster ikke og samler ikke i hus, men den Far dere har i himmelen, gir dem føde likevel. Er ikke dere mer verd enn de?

Hvem av dere kan vel med all sin bekymring legge en eneste alen til sin livslengde? Og hvorfor er dere bekymret for klærne?

Se på liljene på marken, hvordan de vokser!

De arbeider ikke og spinner ikke, men jeg sier dere:

Selv ikke Salomo i all sin prakt var kledd som en av dem.

Når Gud kler gresset på marken så fint, det som står der i dag og kastes i ovnen i morgen, hvor mye mer skal han ikke da kle dere?

Så lite tro dere har! Vær altså ikke bekymret og si:

Hva skal vi spise? eller: Hva skal vi drikke? eller: Hva skal vi kle oss med?

Alt dette er hedningene opptatt av; men den Far dere har i himmelen, vet at dere trenger alt dette. Søk først Guds rike og hans rettferdighet, så skal dere få alt det andre i tillegg.

Så vær ikke bekymret for morgendagen; morgendagen skal bekymre seg for seg selv.

Hver dag har nok med sin egen plage.

Bønn:

Herre Gud, himmelske Far. Vi takker deg for at du har skapt blomstene og for at vi kan glede oss over at de er så vakre og så mange. Vi takker deg for at de minner oss om din omsorg for oss. Hjelp oss å vise samme omsorg for hverandre som Jesus gjorde.

Herre, velsign og bevar oss. Herre, la ditt ansikt lyse over oss, og gi oss din fred. Amen.

Ved veien

Kunsten

Flere steder langs ruten vil vi møte en av de 23 skulpturene som utgjør skulpturinstallasjonen Broken Column av den britiske kunstneren Antony Gormly. Hver av dem er plassert slik i landskapet at de står på hodet til hverandre. De danner en imaginær søyle. De 23 figurene utgjør slik en brutt menneskesøyle, - et brutt fellesskap. De ulike plasseringene kan symbolisere menneskets tilværelse i byen. De står i private hjem, skolegård, fotballøkker, tinghus, kontorer og kjøpesenter, tilfluktsrom som kirkegård og i myldrende trafikk og kan gi assosiasjoner til det vi opplever som fremmedgjorthet, atskillelse, skjøre/ødelagte fellesskap, avstand, ensomhet.

Meditasjon:

1. Kor 13, 9-13

For vi forstår stykkevis og taler profetisk stykkevis. Men når det fullkomne kommer, skal det som er stykkevis, ta slutt. Da jeg var barn, talte jeg som et barn, tenkte jeg som et barn, forsto jeg som et barn. Men da jeg ble voksen, la jeg av det barnslige. Nå ser vi i et speil, i en gåte, da skal vi se ansikt til ansikt. Nå forstår jeg stykkevis, da skal jeg erkjenne fullt ut, slik Gud kjenner meg fullt ut. Så blir de stående, disse tre: tro, håp og kjærlighet. Men størst blant dem er kjærligheten.

*En tyv har tatt det beste fra meg
og båret det langt bort
Han har tatt det beste
men jeg vet ikke hva det er
men at det er det beste vet jeg
fordi mine fylte hender ikke gir meg glede*

Arnold Eidsslott

Diktet er blitt tolket som at han tar vår sekulariserte kultur på kornet: En tid som på mange måter fører oppmerksomheten bort fra det vesentlige i livet: ”En tyv har tatt det beste fra meg og båret det langt bort”. Hva dette beste er vet vi ikke. Heller ikke hva som er målet for lengslene. Vi har grepet tak i eller fylt hendene våre med surrogater som ikke gir glede eller har mening. Mange opplever splittelsen i at vi dyrker selvstendighet og frihet, men samtidig søker fellesskap og tilhørighet. (sitert etter Tore Laugerud, Areopagos)

Ved rasteplassen

Måltidet må være en av de eldste formene for felleskap. For Israels folk ble påskemåltidet den store påminnelsen om utferden fra Egypt og selve måltidet var en aktualisering av denne historien. Også i den kristne kirke har man i 2000 år samlet seg om nattverdsmåltidet for å minnes og forkynne Jesu død og oppstandelse. Fellesskapet rundt bordet brukte Jesus som bilde på Guds rike. Der er alle invitert og han bruker det som bilde på festen og gleden på den nye himmel og den nye jord.

Vi har alle minner eller i det minste drømmer om den gode festen. Festen sammen med gode venner, der vi kan være fullt og helt oss selv. En fest med latter og glede og samtidig plass for alvor og dyp mening. Mange av oss har gode minner av å bli ropt hjem fra leken av mor når det ble kveld. Slike minner kan sette oss på spor etter festen og gleden som venter der framme.

Bordvers:

*Herre, din jord bærer mat nok for alle.
Takk for den delen du vil vi skal ha.
Lær oss å dekke et langbord i verden
som alle kan reise seg mette fra.*

*Herre, vi reiser oss mette fra bordet.
Takk for de kreftene vår kropp har fått.
Nye skal sitte ved bordet og spise.
Hvis du får fordele får alle nok.*

Vidar Kristensen

Vi vet i dag at det er slik. At jorden bærer mat nok for alle. Når mennesker sulter er det fordi maten ikke fordeles, og at vi ikke vil dele vår mat og rikdom.

En pilegrim skal gå med åpen veske eller ryggsekk. Som tegn på at en skal dele mat og også opplevelse og erfaringer underveis. Vi øves til både å gi og til å ta imot. Begge deler er viktig.

Ved gravlunden

Lagård gravlund ble innviet den 5. september i 1834 og er senere utvidet 2 ganger.

Det nåværende kapellet ble bygget i 1984.

Her ligger det gamle Stavanger.

Her hviler byens fedre

som vi som lever alltid vil være knyttet til.

Vi snubler over navn som har skapt vår egen historie.

Bjarne Restan

Påskens budskap lyder sterkest på en kirkegård eller gravlund.

Flere ganger i uken sies det her ”av jord er du kommet, til jord skal du bli, av jorden skal du igjen oppstå,” når det er jordpåkastelse i begravelser og bisettelser.

En gravlund minner oss om en hage. Edens hage, 1 Mos 1 og 2, og hagen der Jesus ble lagt i graven og oppstod påskedag morgen.

Gravene er alle vendt mot øst for derfra kommer Jesus når han kommer tilbake og skal reise oss opp av død og grav, slik han selv stod opp påskemorgen.

En gravlund er et sted for sorg, savn, takknemlighet og ettertanke.

Skal man komme over sorgen? ble den danske dikteren og presten Johannes Møllehave spurt av en journalist foran gravstedet til sin kone Herdis. Og Møllehave svarte like brått som døden kan komme:

Nei og atter nei. Vi skal bli i sorgen. Fordi vi fortsatt er forbundet med den døde.

Og han fortsatte med all sin tyngde og formuleringsevne:

Livet er intet verd uten døden. Det er døden som setter det hele i relieff.

Den gjør at vi forstår at det haster med å gi kjærtegn mens det ennå er tid.

Det haster med de gode og forsonende ordene mens vi ennå lever, det haster med de brev som vi må skrive. Med døden som fiende i verden er det noe vi må gjøre:

Det vi må gjøre er at vi hver eneste dag øver oss på å gjøre det motsatte av døden.

Siden døden er kald, la oss øve oss å være varme.

Siden døden er følelsesløs, må vi trene oss i å ha følelser og uttrykke dem.

Siden døden er stiv, må vi øve oss i å være myke.

Siden døden er stum, la oss tale.

Ja, la oss hele tiden gå mot døden, slik Jesus gjorde det og sa det:

Den som tror på meg skal leve om han enn dør!

Meditasjon:

Salme 90

Lær oss å telle våre dager!

Før fjellene ble født, før jorden og verden ble til, ja, fra evighet til evighet er du, Gud. Du lar mennesket bli til støv igjen og sier: «Vend tilbake, menneskebarn!» For tusen år er i dine øyne som dagen i går da den fór forbi, eller som en nattevakt.

Lær oss å telle våre dager, så vi kan få visdom i hjertet!

Salme:

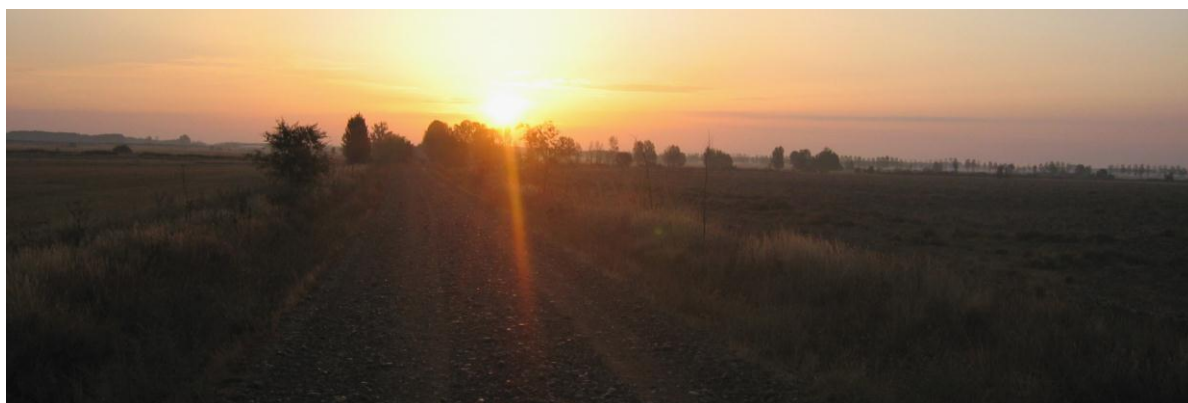
*1 Deg være ære, Herre over dødens makt!
Evig skal døden være Kristus underlagt.
Lyset fyller haven, se, en engel kom,
åpnet den stengte graven, Jesu grav er tom!*

Omkved:

*Deg være ære, Herre over dødens makt!
Evig skal døden være Kristus underlagt.*

*2 Se, Herren lever! Salig morgenstund!
Mørkets makter bever. Trygg er troens grunn.
Jubelropet runger: Frelseren er her!
Pris ham, alle tunger, Kristus Herre er!*

*3 Frykt ikke mere! Evig er han med.
Troens øye ser det: Han gir liv og fred.
Kristi navn er ære, seier er hans vei,
evig skal han regjere, aldri frykter jeg.*

Med målet i sikte

Feginsbrekka

Alle pilegrimsleder har sin *Feginsbrekke*, - gledesbakke. Det var det punktet hvor pilegrimene for første gang kunne se målet for vandringen og hvor en stoppet opp i glede og takk.

Målet for den ytre vandringen er kirken eller helligstedet. Den indre pilegrims-vandringens mål er kirkens Herre. Kirken er reist for å styrke oss og holde oss fast i troen og lede oss helt fram til Ham.

Meditasjon:

Fra Salme 84

Hvor elskelige dine boliger er, Herre, Allhærs Gud!

*Min sjel lengtet, ja, fortærtes av lengsel
etter Herrens tempelgårder.*

Nå jubler hjerte og kropp mot den levende Gud.

Ved havet

Vågen

Fra Vågen og havnen dro pilegrimer videre mot Nidaros (og Røldal) etter å ha gått til fots over Jæren. Herfra dro Restaurasjonen med de første norske utvandrere til USA. De var pilegrimer på vei fra undertrykkelse til frihet og det som for dem var det lovede land.

I den nyere pilgrimsbevegelse er solidariteten med de ufrivillige pilegrimer, dvs flyktinger og forfulgte, et element av vandringen.

De første norske pilegrimer som dro til Amerika var kvekere som dro ut for å kunne praktisere sin tro i frihet.

Havet

I mange begravelser leses teksten fra Johannes Åpenbaring om en ny himmel og en ny jord. *Og jeg så en ny himmel og en ny jord, for den første himmel og den første jord var borte og havet fantes ikke mer.*

I Bibelen står havet som et symbol for kaoskrefter og demoniske krefter, det som er livstruende og farlig. Israelittene var ikke sjømenn, de kom fra ørkenen. Havet representerte derfor fare for død, undergang, det kaotiske. Havet representerer det ville, hvileløse, uforutsigbare og ukontrollerbare.

Intet er så rummelig som havet, intet så tålmodig. På sin brede rygg bærer den lik en godslig elefant de små puslinger som bebor jorden, i sitt store kjølige dyp eier det plass for all jordens jammer. Alexander Kielland i *Garman og Worse*

Havet har noe tvetydig ved seg. Det rommer alt fra solgangsbris til storm. Mennesket har opplevd havet som både forlokkende som truende, både venn og fiende. For fiskere, sjøfolk og kystbefolkning er havet både arbeidsplass, matfat og samtidig også gravplass.

Dikteren André Bjerke kaller havet *Sjelens tvillingsøster*.

Seilassen over havet er siden oldkirken blitt et symbol på livet, og kirken som skipet som vi er om bord i, på vei til stranden på den andre siden. Bibelen har sterke og flotte fortellinger om Jesus som stiller stormen og som går på vannet.

Meditasjon:

Skipet:

*Ytterst ute i
synsranda ligger det,
skipet med korset i seilet.
Ubevegelig
dag ut og dag inn,
Av og til nesten usynlig i havdisen,
andre ganger skinnende
som gull i solnedgang.
Det er ikke alltid jeg tenker på det,
i mitt urolige jag langs strendene.
Men jeg vet at det ligger der
- og venter
Når så min time kommer
vil jeg i det fjerne høre lyden
av gangspillet som løfter ankeret,
og smellet i seilene som heises
når skipet setter kurs
mot min strand.*

*Da ber jeg om at du selv, Herre,
griper roret for seilassen
over fjerne oseaner,
under glitrende stjernehimler,
fram mot evighetens
lysende strender. Harald Olsen i Bønn ved havet*

Ved målet

Hvert mål for en pilegrim er en påminnelse om det endelige målet. En pilegrim kommer fram til kirken eller helligdommen på en annen måte enn en turist. Etter gammel tradisjon skal man nærme seg målet for vandringen langsomt. Mange går tre ganger rundt kirken med solen.

Meditasjon:

Fil 3,12-14.

Jeg mener ikke at jeg alt har nådd dette eller allerede er fullkommen, men jeg jager fram mot det for å gripe det, fordi jeg selv er grepet av Kristus Jesus.

Brødre, jeg tror ikke om meg selv at jeg har grepet det. Men én ting gjør jeg: Jeg glemmer det som ligger bak og strekker meg etter det som er foran, og jager fram mot målet og den seierspris som Gud fra det høye har kalt oss til i Kristus Jesus.

Bønn:

Herre Gud, himmelske Far.

Takk for at du har ført oss vel fram til målet for vår vandring.

Takk for at din Sønn, Jesus Kristus, er veien og målet for våre liv.

Led oss ved din gode Hellige Ånd.

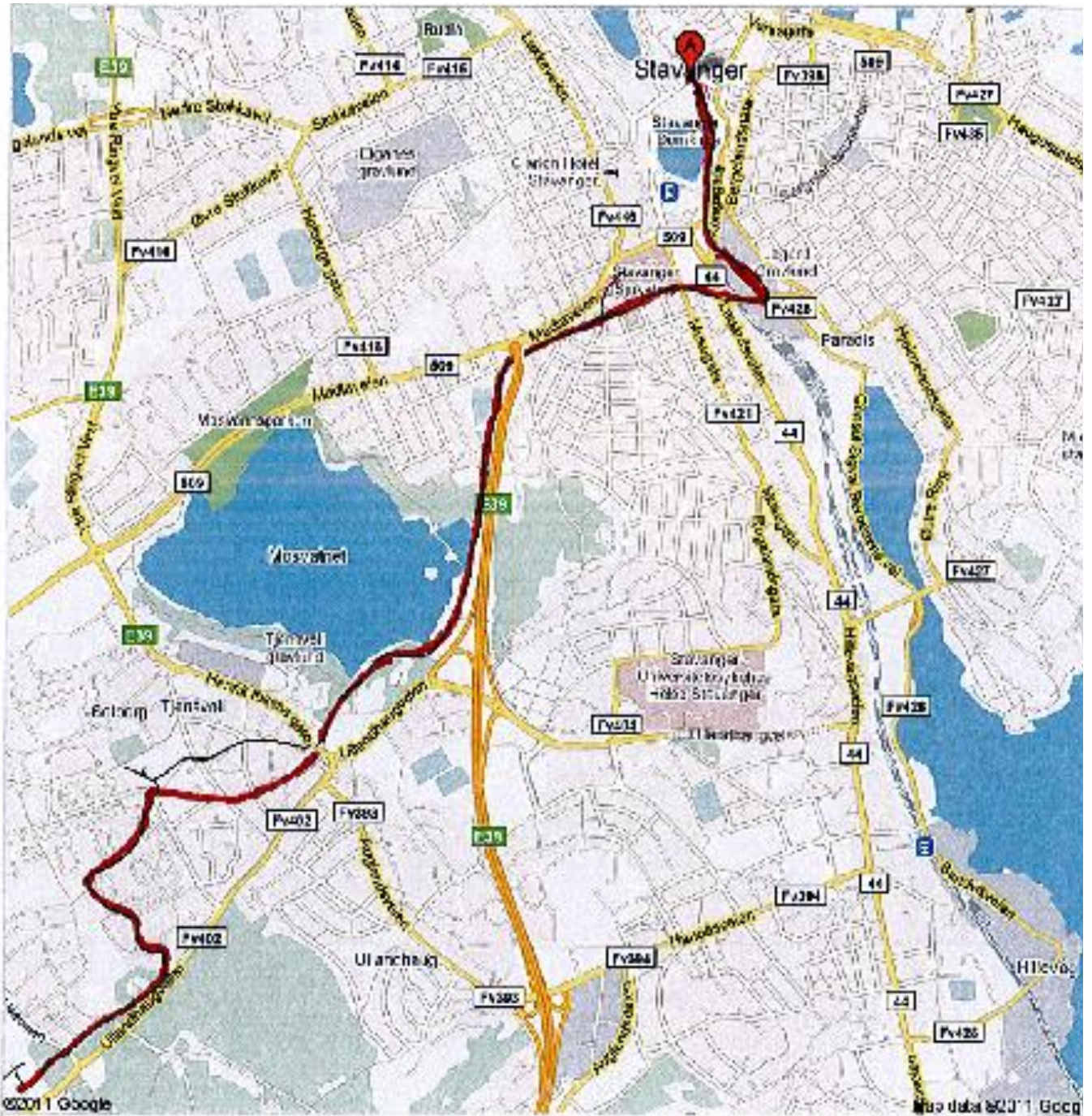
Takk for at vi får tilhøre deg i liv og død, i dag og i all evighet. Amen.

Visa mig Herre Din väg...

Och gör mig villig att vandra den.

Birgitta av Vadstena

Vandreruten

Kilder:

Pilegrimshåndboka, Verbum Forlag 1997

Pilegrimsliv, Hans-Erik Lindström, Verbum Forlag 2007

Den lille pilegrimsboka, Verbum Forlag 2004

Stavanger Byleksikon, Wigrestrand Forlag 2008

Upublisert foredrag, Endre Elvestad

diverse artikler fra <http://pilegrim.info>